

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MARIA, regină a României

Povestea vieții mele : memorii din război / Maria,
regina României ; trad. din lb. engleză de Gabriel Tudor. -
București : Librex Publishing, 2026

3 vol.

ISBN 978-630-353-085-7

Vol. 2. : 1917. - București : Librex Publishing, 2026. -
ISBN 978-630-353-083-3

I. Tudor, Gabriel (trad.)

821.135.1

94

929

Editor: Ionuț Radu

Corectură: Marian Busuioc, Evelin Ceciu / Corectura.ro

DTP: Monica Ioniță

LIBREX PUBLISHING

Str. Episcopul Radu, nr. 30, București

redacție: 0723 193 019

comenzi@librex.ro

www.librex.ro

© LIBREX PUBLISHING, 2026

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se
pedepsește conform *Legii dreptului de autor*.

POVESTEA VIETII MELE MEMORII DIN RĂZBOI, 1917

VOLUMUL 2

MARIA, REGINA ROMÂNIEI

Traducere din limba engleză de Gabriel Tudor

Librex Publishing
București, 2026

CUPRINS

Zile dezastruoase.	13
Boală, dezordine și intrigă.	28
Revoluția rusă	56
Teroarea tifosului	66
Grozăviile războiului	86
Speranțe de primăvară și temeri de vară.	106
Dezastrul rusesc	125
Muncă pe front.	154
Zile de eforturi uriașe	186
Să speră atunci când totul e pierdut	217
Agonia deznădejdi	234

CAPITOLUL XII

ZILE DEZASTRUOASE

Iași, 25 decembrie 1916/7 ianuarie 1917.

Ziua de Crăciun! De obicei era o zi plină de flori; toți prietenii și cunoștințele mele îmi trimiteau flori. Casa mea devenea ca o grădină. Aici nu se găsesc flori nici pentru dragoste, nici pentru bani. Niciuna! Nici măcar cel mai mic buchet de violete. Lipsa florilor este cu adevărat o durere pentru mine; este prima dată în viața mea când nu am deloc flori. Aici singurul lucru pe care îl avem este vâscul și din fericire există în cantități mari; copacii sunt bolnavi și sufocați de vâsc. La ora unsprezece, slujba oficială la Biserica Mitropolitană; înainte și după, muncă, muncă, nu ne-am oprit din lucru, pentru că voiam să terminăm pachetele de Crăciun. În această seară am trimis trei mii pe front, patru sute au fost deja date regimentului meu, iar o mie sunt gata pentru spitale, dar continuăm fără oprire, fără o clipă de odihnă.

Pe la patru și jumătate, prințul Știrbey a venit să ne spună mie și lui Nando că sunt vești foarte proaste, că toate speranțele puse într-o anumită combinație militară s-au năruit, deoarece rușii, în plină ofensivă începută cu succes, au dat ordinul de retragere. Disperarea noastră era tragică! Pentru o clipă, amândoi am fost complet zdrobiți, cu sentimentul că totul era în zadar, că orice efort era fără speranță, că nu ne mai rămânea nimic altceva de făcut decât să stăm

nemișcați și să renunțăm la tot, la tot... la tot! Totuși, după aproximativ o oră de disperare, am decis că am fi fost niște lași dacă ne-am fi lăsat zdrobiți; că atât timp cât mai rămânea un centimetru de pământ românesc de salvat, trebuia să-l salvăm sau, în orice caz, să încercăm să-l salvăm cu orice preț!

Și atunci ne-am gândit brusc la ceea ce atât de mulți veniseră să mă convingă să fac: să mă duc eu însămi la țară și să-l implor să salveze țara! În acel moment de dezorientare totală, am convenit în cele din urmă că era un pas care putea fi făcut, care poate *trebuia* făcut. Desigur, cel mai bine ar fi fost să mergem amândoi, dar era imposibil ca regele să meargă: el nu putea pleca acum, dar eu puteam, dacă era necesar.

Așa că i-am chemat pe Brătianu și pe Take Ionescu pentru a discuta cu ei. A fost o întâlnire memorabilă. Brătianu s-a opus ideii, Take a fost de acord. Regele și cu mine am fost simpli și sinceri, el, întorcându-se emoționant spre mine pentru a încerca să-i convingă să mă lase să fac lucrul care era atât de dureros pentru amândoi. Ce altceva putea face pentru țara sa decât să se ofere să-și trimită regina să ceară ajutor pentru poporul său, din moment ce el însuși nu putea merge!

Obiecția lui Brătianu era că acest pas nu ar fi în concordanță cu demnitatea Coroanei. Am declarat că o regină nu este niciodată umilă, decât dacă *se simte* umilă. Că, dacă nu mă ofer măcar să fac acest pas, voi avea mereu sentimentul că nu am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a-mi salva țara, deși era aproape insuportabil de dificil să plec în acel moment, având atâtea de făcut și atâția oameni care depindeau de mine. Desigur, misiunea putea fi fără speranță și inutilă, dar m-am oferit să plec; ce altceva puteam face?

Take a acceptat oferta, Brătianu a continuat să se opună, dar a încheiat spunând că, din moment ce atât de mulți

doreau să fac acest lucru, probabil că în cele din urmă va trebui să accept această misiune. A fost o discuție foarte emoționantă și, după ce s-a terminat, Nando și cu mine ne-am simțit destul de slăbiți, dar știam că am făcut ceea ce trebuia să facem.

Știrbey ne-a susținut cu mult curaj și a fost tot timpul o mare consolare pentru noi.

Primul pas a fost să trimitem o telegramă lui Ducky pentru a întreba dacă o vizită la Petrograd ar fi acceptabilă în acest moment.

Regele a plecat din nou la Cartierul General la ora zece și jumătate.

Iași, 26 decembrie 1916/8 ianuarie 1917.

Zăpadă și îngheț. Sunt multe de făcut, o mulțime de oameni de primit, probleme dificile de rezolvat, cum ar fi detaliile vizitei mele în Rusia, călătoria etc. Totul trebuie examinat cu atenție, combinat, analizat din toate unghiurile. Din fericire, prințul Știrbey a rămas aici să mă ajute, deoarece prețiosul meu Ballif nu se simte prea bine – muncește prea mult și își face prea multe griji. Totul astăzi este plin de astfel de dificultăți, încât face să se cutremure și cea mai puternică inimă, dar eu, una, nu voi renunța, ci voi merge până la capăt, până când eu sau țara vom muri; uneori cred că moartea ar fi o odihnă imensă, dar este laș să gândești astfel. Trebuie să țin minte cuvintele lui Washburn: „Există aur în această țară, dar aurul trebuie să se cristalizeze în jurul a ceva: regele și Alteța Voastră trebuie să fiți acel ceva în jurul căruia aurul se poate cristaliza”. Așa să fie!

I-am telegrafiat lui Ducky să vin în Rusia, dar nu sunt sigur că această idee va fi aprobată acolo, deoarece există zvonuri despre probleme grave la curtea rusă. Se zvonește că hulitul Rasputin ar fi fost asasinat, fiind ucis de Dmitri

Paylovici și de tânărul Yusupov, și că familia imperială se revoltă împotriva împărătesei, cerând ca ea să fie trimisă la mănăstire. Ea este extrem de urâtă și un eveniment necunoscut mie trebuie să fi dus această ură la apogeu. Oricum, în Rusia se întâmplă ceva straniu și îngrozitor, așa că nu cred că ar fi un moment propice pentru mine să ajung acolo. Am discutat cu Mossoloff și i-am povestit despre planul meu de a merge la țară; am văzut că asta l-a îngrozit, dar a fost amabil și înțelegător, recunoscând că modul de a-l impresiona pe țar era *de l'ebanler sentimentalement*,¹ dar trebuie să ținem minte, m-a avertizat el, că împărăteasa avea un mod destul de dezastruos de a-i răci entuziasmul. Cât de deplorabil este când o femeie are o influență negativă asupra unui bărbat! Biata Alix!

Am discutat cu el și problema evacuării, care este extrem de dificilă; transportul feroviar este cel care face ca întreaga situație să fie atât de îngrijorătoare. O, Doamne, cât de dificil este totul!

Iași, 28 decembrie 1916/10 ianuarie 1917.

Toată dimineața am vizitat diferite spitale rusești, românești și franceze. Peste tot sunt lipsuri teribile. Din cauza condițiilor dificile de transport, lemnul devine rar și peste tot mi se cere să ajut, să fac imposibilul posibil. Îmi forțez toți nervii, îmi pun imaginația la încercare, folosesc toată influența pe care o am și totuși pot face foarte puțin.

Greutatea tuturor acestor lucruri mă deprimă, nu primesc niciodată vești bune, speranța se năruie din ce în ce mai mult; dezordinea, descurajarea, dezorganizarea tuturor lucrurilor par complete. Presupun că este din cauza stării de înfrângere și invazie a țării noastre, dar este dificil să treci prin asta. Chiar și ministrul Alecco Constantinescu, de

¹ De a-l zgudui emoțional. (în franceză, în original, n.tr.)

obicei atât de inventiv, era descurajat în această seară, când a venit să discute cu mine.

La ora șapte, Mossoloff a venit din nou. Este într-o stare de mare disperare din cauza veștilor primite de la Petersburg. Acum s-a confirmat că Rasputin a fost ucis, că Dmitri a jucat un rol în crimă și că a fost exilat. Trepoff a fost forțat să demisioneze, iar un străin a devenit prim-ministru; împărăteasa pare să fi câștigat pe toată linia, ceea ce este o sursă de disperare pentru toată lumea, deoarece influența ei asupra soțului său este considerată fatală și ghinionistă. Bietul Mossoloff a primit vești proaste și despre fiul său, ceea ce i-a sporit tristețea.

Locul despre care se vorbește pentru eventualul nostru exil în Rusia este Herson, un orașel aflat nu departe de Marea Neagră, dincolo de Odesa. Dacă va fi să fim exilați, nu am nimic împotriva cu această alegere; nu ar fi atât de departe, și orice ar fi mai bine decât nordul!

Iași, 2 decembrie 1916/12 ianuarie 1917.

Nando și Carol au sosit de la Zorleni pentru micul-dejun. Au fost multe discuții și dezbateri care m-au obosit, deoarece nu mă simt prea bine.

A sosit răspunsul de la Ducky. Ea consideră că nu este un moment potrivit pentru ca eu să merg în Rusia. Situația familiei de acolo este prea tensionată după furtunile teribile stărnite de moartea lui Rasputin.

În ansamblu, sunt ușurată, deși mi-ar fi plăcut să fac acest lucru pentru țara mea, așa cum părea să se aștepte de la mine. Acum Carol și Brătianu vor merge în locul meu, ceea ce va supăra foarte tare anumite persoane. Dar nu pot opri valul, am făcut tot ce am putut, iar uneori, când soluțiile nu mai sunt în mâinile tale, trebuie pur și simplu să stai și să privești, fără să-ți irosești energia pe lucruri pe care oricum nu le poți schimba.

Am mers cu Elisabeta la spitalul lui Mignon (de câte-va săptămâni, Mignon lucrează într-un spital mare, ajută de medici francezi) pentru a distribui cadourile mele de Crăciun. Acesta este primul spital care urmează să fie evacuat în Rusia, începutul unei aventuri al cărei sfârșit nu se poate prevedea. Sunt vremuri ciudate de grele, în care fiecare pas pe care îl faci este plin de terori ciudate, de dureri și greutăți neexplorate.

Am încercat să mă odihnesc puțin, pentru că nu mă simt prea bine, dar patul nu este un refugiu când oamenii vin și stau lângă el discutând cu voce tare despre chestiuni militare, ceea ce pare să-ți irite nervii.

Iași, 31 decembrie 1916/13 ianuarie 1917.

Ultima zi a anului, una care va rămâne pentru totdeauna în memoria noastră din cauza unui teribil accident feroviar care pare să fi pus punctul final unui an dezastruos. La ora unu noaptea, trenul dintre acest oraș și Bârnova a suferit un accident, frânele cedând în timp ce cobora o pantă. Trenul era aglomerat, ca de obicei, vagoanele au deraiat și s-au răsturnat, iar sute de oameni au murit sau au fost răniți; în plus, a avut loc o explozie teribilă și mulți oameni au murit arși.

Mi-am petrecut toată după-amiaza împreună cu ficele mele și cu Nicky, mergând de la un spital la altul pentru a vizita răniții, unde am văzut scene de groază de neuitat.

Mă uimește întotdeauna faptul că Nicky cere să vină cu mine. Nu se teme de spitale și se oferă întotdeauna să vină cu mine și să mă ajute. Este o trăsătură curioasă, având în vedere natura lui excesiv de aprigă, agitată și supraexcitabilă.

Ziua a fost remarcabilă și din punctul de vedere al intrigilor politice, se simte o mare efervescență în rândul

membrilor guvernului. Deputați din ambele tabere au venit la mine; unii speră că voi fi la fel de părtinitoare ca ei. Toate acestea au fost provocate de faptul că Brătianu și Carol vor merge în Rusia în locul meu. Greșeala lor este că presupun că eu transform totul într-o chestiune personală. De fapt, pentru mine contează țara, iar ambițiile mele personale nu înseamnă nimic. Sper din suflet ca Brătianu și Carol să facă treabă bună. Nu doresc să mă implic în politică, pentru că am destule de făcut cu spitalele mele și cu toți oamenii nefericiți și suferinzi care apelează la mine pentru ajutor.

După cină, profesorul Jorga a venit cu un cor și cu diverși actori și actrițe de la teatru pentru ceea ce aici se numește „Viclain”, un vechi obicei românesc de Anul Nou, când cântăreții merg din casă în casă cu un plug, cântând și făcând mult zgomot. Acest obicei este practicat în general de copii săraci, care primesc apoi mici cadouri, nuci și mere și ceva de băut. Jorga compusese o poezie în formă populară, pe care Notara (cel mai în vârstă actor al nostru) a recitat-o.

La ora unsprezece, regele a plecat din nou spre cartierul general; urăște să fie aici, în mijlocul a mii de intrigi, fără să-și dea seama ce a fost viața mea în ultimele două luni.

Iași, marți, 3/16 ianuarie 1917.

Trebuia să merg la câteva spitale, dar s-a produs o oarecare confuzie și nu am mai putut pleca. Atmosfera din casa mea este destul de apăsătoare în acest moment și există anumite intrigi pe care va trebui să le opresc. Sunt cea mai bună dintre suflete și, în unele privințe, sunt chiar idiot de indulgentă, dar ce este al meu este al meu. Vreau să fiu stăpâna în propria mea casă. Dacă sunt frustrată în acest sens, atunci tot sângele strămoșilor mei se revarsă în mine. Am *toutes les bontés*,² dar nu voi fi luată de proastă

² Toată bunătatea (în franceză, în original, n.tr.)

în propria mea casă. Dacă simt că se petrec intrigi ascunse, prefer să alung pe toată lumea, chiar și pe cei pe care îi iubesc cel mai mult. Fiecare ființă umană are limitele sale, iar acestea sunt ale mele. Nu pot și nu voi suporta sentimentul că sub propriul meu acoperiș nu pot obține ceea ce vreau, deoarece dorințele mele sunt subminate de alții; nu pot exista doi stăpâni.

Am nevoie de loialitate și sinceritate; în clipa în care simt cea mai mică nedreptate, mă înfurii și toată liniștea mea dispare. Pot rămâne alături de oameni la bine și la rău, indiferent ce îmi spun alții despre ei, până când eu însămi sunt cuprinsă de o umbră de îndoială. Dacă asta se întâmplă, s-a terminat, mi se face rău și prefer să sparg lucrurile în mii de bucăți decât să continui. Astăzi simt ceva de genul acesta și trebuie să pun capăt, altfel voi exploda.

Pentru a-mi răcori mintea, am ieșit la plimbare cu Elisabeta. Vremea era prea frumoasă, soarele strălucea glorios, dar drumurile erau imposibil de noroioase. Din același motiv, după-amiaza am făcut o lungă călătorie de explorare cu Nicky în „Bambino” al său. Am decis să găsim capătul orașului Iași și am descoperit că se termina în noroaie, iar un porc gras stătea în mijlocul noroiului, blocând așa-zisa șosea. Am râs și eu, și Nicky! Uneori trebuie pur și simplu să râd, ca să nu-mi explodeze inima și mintea să nu cedeze în fața tristeții. Aceste mici plimbări ridicole cu „Bambino” mă eliberează atât moral, cât și fizic; într-un anumit sens, devin un copil care se bucură de micuța mașină prețioasă condusă de un alt copil.

Nu pot explica prea bine această latură a caracterului meu, cu excepția faptului că, în realitate, am fost făcută pentru o viață simplă și fericită și totuși, deși sunt înclinată din fire să fiu independentă și aventuroasă, mă găsesc înghesuită într-o situație de complicații nesfârșite și de intrigi mărunte.

Pe timp de război, dacă nu putem avea altceva, să avem măcar adevărul! Simt asta foarte puternic. Dacă oamenii nu ar complota și nu s-ar devora reciproc din invidie și nu ar fi mereu ofenșați! Toate acestea sună foarte bulversant, dar îmi las gândurile să zburde, pentru că mintea, inima și sufletul meu sunt prea pline.

Spre seară, depresia m-a cuprins din nou și a luat proporții, iar când stăteam mai retrasă în „camera mare”, lucrând alături de multe alte persoane, m-am trezit brusc plângând cu lacrimi mari de durere. Uneori, dorul meu mare de Mircea se trezește ca un val imens de durere, iar toate celelalte tristeți și dureri ale mele se adună în jurul acestei dureri fundamentale, până când simt că trebuie să mă întind și să mor.

Începeam să simt că trebuie să mă odihnesc, fiindcă altfel voi ceda. Am avut întotdeauna un instinct de autoconservare, un fel de cunoaștere subconștientă a momentului în care îmi pierdeam puterile. Ultimele două luni au fost prea obositoare; aveam nevoie de o schimbare, măcar pentru câteva zile, dar unde să găsesc odihnă? Unde puteam merge? Atunci m-am gândit la liniștitul Zorleni, unde Nando locuia lângă Cartierul General, aflat la Bârlad.

Poate pare ciudat că așa fi putut găsi pace și liniște la Cartierul General, dar chiar așa era. Fără îndoială că și acolo oamenii aveau de îndeplinit sarcini militare, dar numai la anumite ore, nu ca aici, la Iași, unde camera mea devenise centrul întregii energii, al întregii disperări, unde nu puteam avea nici măcar o oră pentru mine între nouă dimineața și unsprezece seara. Pe lângă toată efervescența politică și problemele îngrijorătoare legate de evacuare, mai erau toate spitalele și suferința constantă cauzată de lipsa lucrurilor esențiale, care nu se găseau nicăieri, iar toate cererile